

Waarom zoeken we elkaar weer op?

Herman Wijffels (1942) ontpopt zich steeds meer als *trendforecaster*. De hoogleraar Duurzaamheid en maatschappelijke verandering ziet een sterke herwaardering van de coöperatie. De oud-CEO van de Rabobank verklaart dit uit een samenleving die fundamenteel verandert. Mensen zoeken elkaar weer op, om maatschappelijke doelen te realiseren.

✦ TEKST JAN BOM ✦ FOTOGRAFIE MARIE CÉCILE THIJS

Wijffels schetst grote maatschappelijke omwentelingen: “Ik zie een paar verklaringen voor de revival van de coöperatie. We zagen een eerdere golf van belangstelling tijdens de overgang van de negentiende naar de twintigste eeuw, toen de industrialisatie zich voltrok. Mensen zagen nieuwe mogelijkheden, die ze in hun eentje niet konden realiseren. Dus dachten ze: ik moet anderen vinden die dat samen met mij willen doen.”

Docerend: “Mijn stelling is dat we nu weer in zo’n tijdsgewricht leven. Ditmaal maken we de overgang van de industriële maatschappij naar een volgend type samenleving, die ik voor mezelf meer organisch noem. Dat hangt ook samen met het beschikbaar komen van nieuwe technologie. Toen was dat eerder grootschaligheid waar we naartoe gingen, vandaag is het eerder een vorm van kleinschaligheid, ook al verbindt het internet het tot iets groots.”

Meer precies: “Die kleinschaligheid kun je in coöperatieve verbanden gebruiken. Ik zie de coöperatieve gedachte opleven in de nieuwe energietechnologie, maar ook in de zorg, in het onderwijs. Mensen zoeken elkaar weer op, om hun lot in eigen handen te nemen. En dat is wel een hele sterke emancipatoire *drive*, die er op het ogenblik is. Mensen hebben er genoeg van om afhankelijk te zijn van grote structuren, waar ze geen vat meer op hebben. Ik noem het buurtzorg-concept, waar thuiszorgers zich in groepen van acht tot tien mensen organiseren, zonder hoofdkantoor, zonder directeur. Ze regelen de zaken onderling. Op die manier ontstaat nieuw weefsel in de samenleving. Dat

is waar in deze tijd kennelijk behoefte aan is.”

Samenvattend: “Bij de coöperatie zoals die toen ontstaan is, werkte je samen, om er zelf beter van te worden. Nu zie ik een maatschappelijk doel voorop staan. De coöperatie heeft dan niet het primaire doel om er zelf beter van te worden. Hier wordt vaak samengewerkt om bepaalde dingen ter beschikking te hebben, maar ook om verantwoordelijkheid te nemen voor de omgeving waarin je leeft en werkt. We zijn weer bezig om het leven in zijn samenhang te brengen.”

Over zichzelf: “Ik ben een Taoïst. Tao staat voor ‘weg’. Het gaat niet om het precieze doel waar je naartoe gaat, maar om wat jij op je pad wilt doen. Wil je zorgvuldig je eerste stap zetten, dan heb je daar principes voor nodig. Zo’n leidend principe is: we moeten weg uit die lineaire organisatie van onze economie. Dat kan geen stand houden, want we moeten naar een circulaire economische organisatie, waarin afval voedsel is voor een volgend productieproces. Dit principe kan een leidraad zijn voor komende regeringen, omdat het een visie op de toekomst biedt, zoals het realiseren van de verzorgingsstaat ook eens een ideaal was waar opeenvolgende regeringen aan werkten, ongeacht de politieke samenstelling.” ■

h.h.f.wijffels@uu.nl

Van Herman Wijffels verscheen het vlugschrift ‘Formeren is vooruitzien’. Hij schetst hier in 21 stellingen duurzame hervormingen. ISBN 978 90 202 0861 0, ook als e-book te verkrijgen: 978 90 202 0875 7

WAT IS DIT VOOR EEN BEELD?

Het cirkelvormige object dat Herman Wijffels vasthoudt, is gemaakt door de kunstenaar Jan Eric Visser (1962). Als materialen verwerkt hij - al sinds 1987 - alleen zijn eigen, niet-organische huisafval. Als mal gebruikte hij het deksel van een wasmand, die hij in Rotterdam op straat vond. De toplaag bestaat uit gemalen huis-aan-huiskrantjes, gemengd met as van de open haard, de roze binnenzijde uit vermalen roze folders met citaten over kunst. Het kunstwerk is in privébezit. Voor Wijffels symboliseert dit beeld het uitrollen van de circulaire economie, waarin afval ook telkens weer grondstof is voor nieuwe producten. www.janericvisser.nl

“We moeten naar een circulaire economische organisatie, waarin we grondstoffen steeds opnieuw hergebruiken.”